

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Thesaurus Eloquentiae Sacrae Et Profanae, Saluti &
incolumitati Rerumpublicarum utilissimae**

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Fabii Quintiliani auctoritate, novisque relis causa Adversariorum
configitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

hilque tam acutè declamando Auditoris impediri attentionem, & do etiam modò, nihil inde satietatis eidem, vel fastidii creari. At ecce subito totum id mihi vel inviti coguntur **A** remittere, aut redhibere. Quid enim? si argumentorù spicula orationis obscuritate ab iisdè obrunduntur, nonne perinde est, ac si invalida, ac silevia, ac si nulla omnino adhiberentur? Si eorum vis argumentorum Auditoris animum non afficit, si gravitas non urget, si mucro non penetrat, si pondus non calcet, si aculeus non tangit, aut ferit intelligentiam: quorsum inanis verborù strepitus frustra excitatur? quorsum concionis aures incassum tunduntur? nonne tantundè plagarù, vulnerumq; inferes, ac si illa penitus omnia prætermisisses? Dapes, licèt exquisitissimæ, ante oculos tantum posita, quandiu per os in stomachum non trajiciuntur, latrantis famem ventris nihilosecius levant, quàm si nullius essent succi, nullius alimentii. Neque igitur argumenta, quousque clarè percepta, & quasi mansa in ipsum animum non demittuntur, quicquam eum percellent, aut commovebunt.

*Fabii Quintiliani auctoritate, novisq;
reliis causa Adversariorum
configitur.*

87 **V**Erùm antequam ab his rationum tractandarum flagitiis, quæ acutissimum isti vitriarii admittunt, discedam; lubet **Q.** Fabii Quintiliani, quem paulò ante lués

laudavi, Rhetoris peracuti testimonio gra-
 vissimo, & superiora omnia tormenta, quæ
 in eos hæcenus explōsi, quibusque vel perui-
 caces, frustra que reluctantes fregi, egregiè
 corroborare; & aliis insuper argumentorum
 missilibus, veluti ex machinâ, uno ictu, si qui
 sunt reliqui, omnes refractarios in fugam
 convertere. Illa (inquit) *sententia semper
 vitiosa, uti à verbo Patres conseripti, sic enim*
 incipiendum est mihi, ut memineritis Patrum.
*Peius adhuc, quo magis falsum est & longius
 petium. Contra eandem sororem gladiatoris,
 cuius modo feci mentionem. At digito pugnavi*
*Est etiam generis ejusdem nescio an vitiosissi-
 mum, quoties verberum ambiguitas cum verum
 falsâ similitudine jungitur. Clarum auctorem
 juvenis audivi, quum lecta è capite cujusdam
 ossa sententia gratiâ tenenda matri dedisset.
 Infelicissima femina nondum extulisti filium,
 & jam ossa legisti. Ad hoc plerique minimè
 etiam inventiuntulis gaudent, qua excussa risu
 habent, inventa facie ingenii blandiuntur. De
 eo, qui naufragus, & ante agrorum sterilitate
 vexatus, in scholis fingitur se suspendisse. Quem
 nec terra recipit, nec mare rependat. Huic
 simile in illo, de quo supra dixi, cui Pater
 sua membra laceranti venenum dedit. Qui
 hoc edit, debet hoc bibere. Et in luxuriosum,
 qui à roxæ rigore simulâsse dicitur. Nece la-
 queum: habes, quod faucibus tuis irascaris.
 Sume venenum, decet luxuriosum bibendo
 mori. Alia vana, ut suadentis purpuratis, ut
 Alia.*

Alexandrum Babylonis incendio sepeliant.
 „ Alexandrum sepelio. Hoc quisquam spectabit electo? *Quasi verò id sit in re tota indignissimum.* Alia nimis, ut de Germanis dicentem quondam audivi. Caput nescio ubi impositum. *Et de viro forti.* Bella umbone propellit. *Sed finis non erit, si singulas corruptorum prosequar formas.*

88. Hic Auditores, necesse omnino est paulim interistete, & Fabium Quintilianum huc in medium vel ab Inferis advocare. Si tantus enim, tamque emunctæ naris vir has, quas modo recitavi, vosque audistis, ac pares sententias, licet jocularibus insertas declamationibus; tamen ceu vitiosas reprehendit; quid, rogo vos, per vestram humanitatem, atque sapientiam, Judices, diceret; si non modo istorum simillimas, sed multo etiam deteriores atque ineptiores, non in levibus duantaxat, sed etiam in gravibus; neque in ludicris tantum, sed in seriis quoque Orationibus reperiret? Quid si non solum scholasticas intra palastras, sed etiam in forensibus & civilibus causis, in sole, & pulvere? quid si Christianus factus Orator, nostræque gnaræ religionis, non in profanis tantummodo Orationibus, sed in sacris quoque Concionibus intra augustissima Tempora id genus portenta nihilo meliora, vel fortè etiam longè turpiora deprehenderet? Nimirum vel summâ correptus indignatione, fremeret, vel stupore defixus hæreret. Certè quidem nullum tam perniciosæ corruptelæ magnâ
 laterum

lâterum contentione vituperanda, exagitan-
daque finem meritissimo faceret. Cæterum,
ubi Fabius vitiosarum exempla sententiarum
recensuit, ita pergit mox illas rationibus quo-
que improbare.

89. Dua sunt (ait) diversa opiniones, aliorum
sententias solas penè spectantium: aliorum om-
nino damnantium: quorum mihi neutrum ad-
modum placet. Densitas eorum obstat invicem,
ut in satis omnibus, fructibusque arborum nihil
ad justam magnitudinem adlescere potest, quod
loco, in quem crescat, caret. Nec pictura, in
quâ nihil circumlitum est, eminet. Ideoque arti-
fices etiam, quum plura in unam tabulam
opera contulerunt, spatium distinguunt, ne umbra
in corpora cadant. Facit res eadem concisam
quoque Orationem. Subsistit enim omnis sen-
tentia: ideoque potest eam utiq, aliud est initium.
Unde soluta ferè Oratio, & è singulis non mem-
bris, sed frustis collata, structurâ caret, quum
illa rotunda, & undique circumcisa insistere in-
vicem nequeant. Præter hoc, etiam color ipse
dicendi, quamlibet clarus multis tamen ac variis
velut maculis conspergitur. Porro ut affert
lumen clarus purpura loco insertus, ita certè
neminem deceat intexta pluribus notis vestis.
Quare licet hac emittere, & aliquatenus extare
videantur, tamen lumina illa, non flamma,
sed scintillis inter fumum emicantibus similia
dixeris, quæ ne apparent quidem, ubi tota lucet
oratio, ut in Sole sidera ipsa desunt cerni. &
quæ crebris, parvisque conatibus se attollunt, in
aqualia tantum, velut confragosa, nec admi-

G 2

RATIONIBUS

rationem consequuntur eminentium, & plaudum gratiam perdunt. Hos quoque accedit, quod solas captanti sententias, multas necesse est dicere leues, frigidas, ineptas. Non enim potest esse delectus, ubi numero laboratur. Itaque videat & divisionem pro sententiâ poni & argumentum, si autem in clausula & calce pronuntietur.

32. Occidisti uxorem ipse adulter: non feram te,
 33. etiam si repudiales, *divisio est.* Vis scire venenum esse amatorium? viveret homo, nisi
 34. illud bibisset *argumentum est.* Nec multas
 35. plerique sententias dicitur, sed omnia tanquam sententias. Hæc sollertissimè Quintilianus. Utinam verò huiusmodi monstra deformitas, quæ ipse proseribit, ac jugulat, quum in gravibus Orationibus, tum in sacris quoque Concionibus, nostrâ etiam ætate non semel audirentur, & legerentur.

90. Nunc antequam in hæc pugna ultra progrediar, quæso vos, Auditores, quot quantisque vulneribus Adversarios meos, jam conciderim, memoriâ diligenter repetite, ac retinete. Docui enim illos nulla plerunque afferre argumenta. Docui ea, si qua afferunt, esse perimbecilla; vel si valida sint, docui acuminum leporumque pluvia ab illis enervari. Docui iisdem sensiculorum inculcatis papaveribus & attentionem avocari Auditoris, & satietatem eidem creari, & tenebrosam gigni obscuritatem, quæ omnia enthymematum rationumque vim, si qua esset, ad animum ejusdem Auditoris permeare, aut in pectus descendere non sinunt. Quare, quum acumi-

acuminum, atque ornamentorum isti factores in argumentis, quæ persuasionis fuit potissimum instrumentum, tractandis adeo insignitè, ut ostendi, prævaricentur, erunt necessario eorum Orationes ad finem proprium Oratoris adipiscendum ineptæ, ac proinde & corrupto eloquentiæ genere infectæ, quo de vitio primo loco me didurum recepi, manifesto deprehendentur.

Aliorum Partitionis membrum.

Ornamentorum intemperantia mores profligat.

91. **Q**Uæ sit istorum facultas Oratorum, quæ ars in muniendâ firmis argumentis Oratione, quam multa in his peccent, hæcenus pro spatii ad dicendum brevitate satis copiosè, pro causæ verò necessitate jejunè admodum disceptavi, Auditores. Jam ad mores, alterum scilicet eblandiendæ persuasionis instrumentum, quo etiam Adversarios meos destitui jam pridem significavi, moxque perspicuè, etsi paucis, demonstrabo, sermonem lubens trajicio.

92. Per vestrum decus, ac fidem, hominum elegantissimi, atque ornatissimi (vos quippe jam appello, fucata & patròni eloquentiæ) quoniam ab Oratore mores (mitto enim interea de Auditorum moribus, de quibus paulò post, querere) in ipsam Orationem sunt derivandi? Recensete nomina, tribuite in digitos partitionem, notiones interiores cunctas evolvite.